

Taras, Halina / Taras, Wojciech

"Regulacje prawne nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków" H. Malicki, M. Sikora, Zachodnie Centrum Organizacji, Zielona Góra 1995 : [recenzja]

Archeologia Polski Środkowowschodniej 1, 217-218

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HALINA TARAS, WOJCIECH TARAS

H. MALICKI, M. SIKORA: REGULACJE PRAWNE NIERUCHOMOŚCI WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW, ZACHODNIE CENTRUM ORGANIZACJI, ZIELONA GÓRA 1995, SS. 99

Zbiory przepisów prawnych i orzeczeń sądowych odnoszące się do różnorodnych wycinków życia społecznego zdominowały rodzimy rynek wydawniczy. Wystawy księgarń pełne są rozmaitych poradników, komentarzy, wstępów czy wzorów pism urzędowych, często przygotowanych przez osoby pełniące wysokie funkcje w administracji państwowej, profesorów uniwersytetów i sędziów. Niektóre firmy wydawnicze wyspecjalizowały się w edycji literatury tego typu, licząc na stały krąg odbiorców poszczególnych książek, tym bardziej, iż porządek prawny nie jest dzisiaj stabilny. Wydawca prezentowanego zbioru przepisów ma już pokaźny dorobek edytorski, zwłaszcza w zakresie prawa gospodarczego, finansowego i obrotu nieruchomościami. Recenzowana pozycja pióra Henryka Malickiego i Małgorzaty Sikory stanowi logiczne uzupełnienie dotychczasowej serii wydawniczej.

Układ treści książki nie odbiega od kanonu przyjmowanego powszechnie w pracach tego rodzaju. Po krótkim wstępie następuje próba przedstawienia istoty ochrony prawnej obiektów zabytkowych w naszym kraju wraz w chronologią aktów prawnych z lat 1918-1995 jej poświęconych.

Zbiór regulacji normatywnych otwiera ujednolicony tekst ustawy z 15 II 1962 o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz.U. Nr 10, poz. 48 z późn. zm.), w którym kursywą zaznaczono wszystkie zmiany w wersji pierwotnej. Żałować należy, że autorzy przy przepisach zmienianych nie podali w odnośnikach numerów przepisów i tytułów ustaw nowelizujących oraz dat wejścia ich w życie. Taki sposób redagowania tekstów jednolitych znakomicie ułatwia posługiwanie się nimi, w szczególności, gdy należy rozstrzygać kwestie związane z przepisami intertemporalnymi czy z retroaktywnym działaniem prawa. Ponadto opracowany autorsko tekst aktu prawnego nie powinien odbiegać od wzoru przewidzianego w uchwale nr 147 Rady Ministrów z 5 XI 1991 w sprawie zasad techniki prawodawczej (M. P. Nr 44, poz. 310), którym obowiązany jest posługiwać się naczelny organ administracji państwowej dokonujący ujednolicenia tekstu prawnego.

Autorzy przedstawili następnie pięć aktów wykonawczych do wspomnianej ustawy dotyczących prowadzenia rejestru zabytków, zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych, odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (bez trzech załączników), wykorzystania

zabytków nieruchomych na cele użytkowe oraz powołania Państwowej Służby Ochrony Zabytków. Nie są to oczywiście wszystkie akty podustawowe, lecz tylko bezpośrednio dotyczące nieruchomości zabytkowych. Nie sposób natomiast wytłumaczyć takiego a nie innego układu prezentowanych przepisów wykonawczych, bowiem nie zostały usystematyzowane ani w porządku chronologicznym ani w zgodzie z delegacjami ustawowymi upoważniającymi do ich wydania. Nie jest to jednak najcięższy zarzut, jaki można postawić autorom i wydawcy. Wśród wspomnianych aktów podustawowych znalazł się tekst rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z 24 VIII 1964 w sprawie zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych (Dz. U. Nr 31, poz. 197), gdy tymczasem zostało ono uchylone przez paragraf 28 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z 11 I 1994 o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach i kwalifikacjach osób, które mają prawo do prowadzenia tej działalności (Dz. U. Nr 16, poz. 55). Informacja wydawcy, iż opracowanie odnosi się do stanu prawnego na dzień 15 VI 1995 jest więc myląca. Nie należy sądzić, że usprawiedliwieniem dla takich uchybień może być błąd popełniony przez Ministra w tytule drugiego z wymienionych rozporządzeń (określenie przedmiotu aktu wykonawczego powinno rozpoczynać się od zwrotu „w sprawie...”, a nie „o...” - paragraf 79 ustęp 2 uchwały nr 147 Rady Ministrów), bowiem w żaden sposób nie wpływa on na poprawność stosowania prawa. Natomiast mieszanie aktów obowiązujących z uchylonymi jest praktyką niedopuszczalną. To samo dotyczy - w mniejszym jednak stopniu - rozporządzenia Rady Ministrów z 23 IV 1963 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków i centralnej ewidencji zabytków (Dz. U. Nr 19, poz. 101), które przedstawiono w wersji pierwotnej, pomijając istotną nowelizację z 24 XI 1986 (Dz. U. Nr 42, poz. 204). Trudno więc oprzeć się wrażeniu, iż czytelnikowi podsunęto towar „drugiej świeżości”.

Należy wszakże wyrazić uznanie za zamieszczenie w zbiorze dwóch dokumentów, a mianowicie porozumienia z 30 XI 1994 między Ministrem Kultury i Sztuki a Prezesem Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w sprawie współdziałania w zakresie ochrony i zabezpieczenia zabytkowych zespołów dworsko-parkowych oraz wytycznych Agencji z 31 III 1995 w sprawie sprzedaży

zabytków nieruchomości pozostających w zasobie tego organu. Teksty porozumień administracyjnych i tzw. aktów kierownictwa wewnętrznego nie muszą być publikowane w urzędowych zbiorach, dlatego dotarcie do ich treści, a nawet samo stwierdzenie ich istnienia, często sprawia spore trudności, tym bardziej, że nie zawsze urzędnicy skorzy są do ujawniania „tajemnic swojej kuchni”. Nie sposób natomiast zaprzeczyć stwierdzeniu, że oddziaływiają one na praktykę stosowania prawa, a nawet nierzadko same zawierają normy postępowania.

Kolejna część zbioru to tzw. przepisy związkowe, a więc te, które dotyczą danej materii, lecz zostały pomieszczone w aktach prawnych odnoszących się do innych zagadnień. Znalazły się w niej w układzie chronologicznym wyciągi ustaw o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, zagospodarowaniu przestrzennym, Prawo budowlane oraz o ochronie gruntów rolnych i leśnych, jak również wyciągi czterech aktów wykonawczych do dwóch pierwszych z wymienionych wyżej ustaw. Fragmenty przepisów dotyczące zabytków wytluszczone, co ułatwia posługiwanie się nimi.

Opracowanie kończy wybór literatury przedmiotu, ograniczony jednak tylko do spraw wyceny nieruchomości. Zupełnym nieporozumieniem jest umieszczenie w nim tytułów trzech ustaw (na siedem pozycji wyboru), przytoczonych w całości (ustawa z 1962) lub we fragmentach we wcześniejszych partiach książki. Taka usterka nie powinna przytrafić się nawet niezbyt sumiennym uczestnikom seminarium magisterskiego. Bibliografia prac prawnych poświęconych tematyce ochrony zabytków może nie jest zbyt obfita, niemniej można znaleźć w niej teksty doskonale pełniące rolę wstępu czy przewodnika po przepisach z tej dziedziny, a

nawet rzetelne opracowania monograficzne (J. P. Pruszyński, *Ochrona zabytków w Polsce*, Warszawa 1989). Skoro prezentowany zbiór przepisów został poprzedzony wprowadzeniem historycznym, to w bibliografii powinna zostać umieszczona przynajmniej jedna pozycja pozwalająca czytelnikowi na poszerzenie zawartych tam informacji.

Zgodnie z zamierzeniem autorów książka przeznaczona jest przede wszystkim dla rzeczoznawców majątkowych, jednakże - co podkreślono - może być przydatna także pracownikom administracji rządowej i samorządowej. Jej tytuł może zachęcić do lektury również osoby bez wykształcenia prawniczego, które z racji wykonywanego zawodu, np. archeologa, powinny w miarę sprawnie poruszać się w zagadnieniach jurydycznych w rodzaju prawo własności znaleziska, zezwolenie na prowadzenie wykopalisk, wynagrodzenie szkody wyrządzonej podczas prowadzenia badań czy skutków nieprzestrzegania ustawy z 1962 itp., a którym nie starcza czasu na zebranie zestawu przepisów prawnych rozmaitej rangi rozsypanych w różnego typu dziennikach publikacyjnych. Autorzy zaznaczyli we wstępie, że publikacja obciążona jest brakami i usterkami, co recenzja starała się wykazać, jednak poprawione wydanie powinno się znaleźć na rynku, bowiem wypełnia ono dotkliwą lukę w tej dziedzinie. Na koniec rozważań warto zaproponować Ministrowi Kultury i Sztuki lub SNAP-owi wydanie pełnego zbioru obowiązujących przepisów związanych z pracami archeologicznymi, jak również praktycznego komentarza do ustawy z 1962 i może nawet monografii poświęconej instytucjom prawa archeologicznego opracowanej przez zespół archeologów i prawników, specjalistów z zakresu prawa administracyjnego, cywilnego i karnego.

Katedra Archeologii UMCS

Instytut Administracji i Prawa Publicznego UMCS w Lublinie